



## Krzysztof Gerstmann

(1948-1983)



Dr Krzysztof Gerstmann urodził się 11 października 1948 roku w Toruniu. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Asnyka w Łodzi rozpoczął studia geograficzne na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego.

W czasie studiów był aktywnym członkiem Studenckiego Koła Naukowego Geografii działającego przy Instytucie Geografii Uniwersytetu Łódzkiego. W latach 1968-1970 organizowało ono między innymi szereg wypraw poznawczych na Jurę Krakowsko-Częstochowską i Wyżynę Wieluńską. Przemyslenia i obserwacje z tych wypraw terenowych publikował w Biuletynie PTTK Okręgu Łódzkiego. W 1967 roku został członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Krzysztof Gerstmann ukończył studia w 1971 roku. Stopień magistra geografii fizycznej w zakresie meteorologii i klimatologii uzyskał na podstawie pracy pod tytułem „*Klimat Kotliny Żywieckiej*”, napisanej pod kierunkiem prof. dr Stanisława Zycha w Zakładzie Meteorologii, Klimatologii i Hydrografii Uniwersytetu Łódzkiego.

Po studiach Krzysztof Gerstmann rozpoczął pracę na Uniwersytecie Gdańskim, gdzie w latach 1971-1974 był pracownikiem naukowo-badawczym na Stacji Limnologicznej w Borucinie. Stacja ta była włączona do krajowej sieci posterunków ewaporometrycznych i wodowskazowych IMGW. Pracując na stacji w Borucinie, poza prowadzeniem standardowych obserwacji meteorologicznych, porządkował zgromadzone tam wyniki wcześniejszych obserwacji, między innymi heliogramy z pomiarów usłonecznienia z lat 1966-1970. Na podstawie opracowanego materiału obserwacyjnego dokonał porównania miesięcznych wielkości usłonecznienia rzeczywistego i względnego na stacji w Borucinie ze stacjami położonymi na terenach sąsiednich – Bydgoszcz, Chojnice, Gdynia, Koszalin, Lębork, Szczecinek, Ustka (*Kilka uwag o usłonecznieniu Pojezierza Kaszubskiego*, 1972). Przeprowadzone badania pozwoliły Mu wykazać znaczne obniżenie wartości usłonecznienia na stacji Borucino, zlokalizowanej w obniżeniu rynny jeziora Raduńskiego Górnego w stosunku do innych stacji leżących na Pojezierzu Kaszubskim, a zwłaszcza w stosunku do stacji położonych na wybrzeżu Bałtyku. Obniżenie usłonecznienia w okresie letnim, głównie w lipcu, wiązał on ze znacznym zachmurzeniem lokalnie rozwijającym się w okresach adwekcji wilgotnych mas Powietrza Polarnego morskiego nad obszar Pojezierza Kaszubskiego.

Pracując na Stacji Limnologicznej w Borucinie rozpoczął też zbieranie materiałów do rozprawy doktorskiej. Stopień doktora nauk geograficznych otrzymał decyzją rady Naukowej Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w roku 1980 na podstawie pracy pod tytułem „*Próba bonitacji klimatu rolniczego Polski północno-zachodniej w oparciu o metodę Haude-Moesego*”. Promotorem Jego rozprawy doktorskiej był prof. dr Marian Molga.

W okresie pracy na Uniwersytecie Gdańskim, w 1972 roku wziął udział w II Polskiej Wyprawie Naukowej na Islandię zorganizowanej przez Akademicki Klub Żeglarski i Studenckie Koło Naukowe Geografii przy Instytucie Geografii Uniwersytetu Łódzkiego. Część uczestników wyprawy (mgr Krzysztof Gerstmann, mgr Elżbieta Laškiewicz – absolwenci Wydziału Geografii UŁ oraz Jerzy Skrzypski – student V roku Wydziału Geografii UŁ) dopłynęła do Islandii jachtem „Joseph Conrad” (wyporność 21 ton, 144 m<sup>2</sup> żagli) dowodzonym przez jachtowego kapitana ż.w. Tomasza Zydlera. Rejs z Gdyni do Höfn – portu rybackiego na SE wybrzeżu Islandii (przez Kopenhagę i Wyspy Owcze) trwał 2 tygodnie (15-31 maja 1972 r.). Po spotkaniu w Reykjavíku z szefem wyprawy doc. dr Stefanem Jewtuchowiczem i jednym z jej uczestników dr Leopoldem Dutkiewiczem wszyscy członkowie ekspedycji udali się samochodem w rejon lodowca Kviar, gdzie podjęli badania glaciologiczne i meteorologiczne. Efektem tych prac było kilka komunikatów, które Krzysztof Gerstmann opublikował w Gazecie Obserwatora IMGW oraz czasopiśmie popularnych (Poznaj Świat, Przekrój).

W 1976 roku mgr Krzysztof Gerstmann został pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Instytucie Eksploatacji Statku Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni. W czasie pracy w WSM prowadził zajęcia (wykłady i ćwiczenia) z meteorologii i oceanografii dla studentów Wydziału Nawigacyjnego oraz geografii transportu morskiego dla studentów Wydziału Administracyjnego. Doświadczenie dydaktyczne zebrane w ciągu kilku kolejnych lat pozwoliło Krzysztofowi Gerstmannowi przygotować do druku obszerny, liczący 204 strony, skrypt z zakresu meteorologii charakteryzujący poszczególne elementy meteorologiczne i zasady ich pomiarów na morzu, omawiający sposoby szyfrowania obserwacji meteorologicznych wykonywanych na morzu, zasady interpretacji map analizy i prognozy pogody, zasady interpretacji komunikatów pogodowych docierających na statek drogą radiową. Pierwsze wydanie tego skryptu ukazało się drukiem w 1983 roku („*Materiały do ćwiczeń z meteorologii i oceanografii: Meteorologia, Część 1.*”). Był to w ówczesnym czasie pierwszy tak obszerny materiał dydaktyczny z zakresu meteorologii przygotowany specjalnie dla studentów kierunku nawigacja w Polsce. Praca dydaktyczna Krzysztofa Gerstmanna była wysoko oceniana przez przełożonych. Trzykrotnie Rektor WSM w Gdyni przyznał mu nagrody za działalność dydaktyczną.

Jako pracownik naukowo-dydaktyczny WSM w Gdyni Krzysztof Gerstmann odbył też kilka rejsów na statku szkolno-towarowym m/s "Antoni Garnuszewski" na Morze Śródziemne, w czasie których jako oficer praktyk prowadził zajęcia z zakresu meteorologii i oceanografii, mające przygotować studentów – przyszłych oficerów nawigacyjnych do pracy na morzu i prowadzenia tam standardowych obserwacji meteorologicznych. Zapoznanie się z praktyką obserwacji meteorologicznych wykonywanych na statkach doprowadziło Go do przygotowania kilku materiałów metodycznych opublikowanych w branżowym miesięczniku Polskich Linii Oceanicznych „Namiary”. Materiały te dotyczyły: oceny stanu i konserwacji na statku sprzętu meteorologicznego, stosowania nowych kluczy do szyfrowania wyników obserwacji meteorologicznych i hydrologicznych na statkach, zasad interpretacji informacji meteorologicznej docierającej ówczesnie na statek i zasad dokonywania na ich podstawie poprawnych prognoz pogody.

W czasie pracy w WSM w Gdyni, w związku z zaangażowaniem uczelni w badania polarne prowadzone w ramach dwóch programów rządowych: PR-2 "Białko" – nad warunkami nawigacyjnymi panującymi na wodach Subantarktyki i Antarktyki oraz "Bezpieczeństwo Żeglugi" – związanego z bezpieczeństwem żeglugi na akwenach polarnych, Krzysztof Gerstmann zainteresował się problemami uprawiania żeglugi w rejonach słabo poznanych pod względem nawigacyjnym, w tym rozpoznania panujących tam warunków hydrometeorologicznych oraz bezpieczeństwa żeglugi na tych akwenach. W ramach tych programów współuczestniczył w przygotowaniu „*Atlasu warunków hydro-klimatycznych mórz Subantarktyki i Antarktyki*” i „*Opisu klimatu mórz wokół antarktycznych*”. Były to pozycje zastrzeżone, wydane w bardzo ograniczonej liczbie egzemplarzy, przeznaczonych wyłącznie do rozpowszechniania wśród kapitanów statków połowowych z przedsiębiorstw "Dalmor", "Gryf" i "Odra" operujących w Antarktyce.

W 1979 roku był uczestnikiem I Wyprawy Wyższej Szkoły Morskiej na Spitsbergen na statku szkolnym WSM w Gdyni s/t „Jan Turlejski”, w czasie której kierował badaniami nad procesami wychładzania organizmu człowieka w powietrzu i wodzie w warunkach klimatu arktycznego latem.



Krzysztof Gerstmann (po prawej) w trakcie rozmowy z Grzegorzem Szawarskim na statku „Jan Turlejski” w czasie I Wyprawy Wyższej Szkoły Morskiej na Spitsbergen w 1979 roku. W tle - SE brzegi Bjornoi

Eksperyment przeprowadzono w Hyttevika (niewielka zatoczka na NW od fiordu Hornsund) w dniach 2 lipca – 13 września 1979 roku. W tym czasie cztery razy na dobę prowadzono pomiary katatermometryczne, temperatury i wilgotności powietrza zewnętrznego, kierunku i prędkości wiatru, określano zachmurzenie ogólne, widzialność poziomą i pogodę bieżącą, mierzono temperaturę powierzchniowej warstwy wody morskiej, określano stan morza i rodzaj występującego lodu morskiego i jego zawartość. W czasie tej ekspedycji prowadzono również badania warunków termiczno-wilgotnościowych we wnętrzu tratw ratunkowych znajdujących się wśród lodów pływających, dokonywano pomiarów mikroklimatycznych wewnątrz dryfującej przez 36 godzin tratwy ratunkowej na wodzie pokrytej luźnym lodem lodowcowym. Wyniki tych prac K. Gerstmann opublikował w kilku komunikatach („*Uwagi o mikroklimacie wnętrza tratwy ratunkowej*”, „*Wstępne badania mikroklimatu wnętrza tratwy ratunkowej*”). Tą samą tematykę badawczą kontynuował w czasie II wyprawy WSM na Spitsbergen na statku szkolnym WSM s/t „Jan Turlejski” w lipcu i sierpniu 1980 roku.

Jako uczestnik wypraw naukowych w obszary polarne (Islandia, Spitsbergen) Krzysztof Gerstmann 15 kwietnia 1977 roku został członkiem Klubu Polarnego PTG. Był również aktywnym członkiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Islandzkiej.

Dr Krzysztof Gerstmann zginął tragicznie w wybuchu gazu w Łodzi 7 grudnia 1983 roku, do której przyjechał z krótką, jednodniową wizytą, aby odwiedzić rodzinę. Został, pośmiertnie, odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

#### Publikacje Krzysztofa Gerstmann:

1. II Polska Wyprawa Naukowa na Islandię. Gazeta Obserwatora PIHM, R. 25, nr 12, s. 7-8, 1972.
2. Kilka uwag o usłonecznieniu Pojezierza Kaszubskiego. Zeszyty naukowe Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, Geografia, nr 2, Uniwersytet Gdański, s. 141-150, 1972.
3. Wyprawa na lodowiec Kviarjökull. Przekrój, nr 1434, s. 7, 1 października 1972.
4. Kviarjökull – rejon badań wyprawy naukowej na Islandię w 1972 roku. Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Islandzkiej. Materiały o Islandii 25, 14 s., 1973 (wspólnie z E. Gerstmann).
5. Na lodowcu Kviar. Poznaj Świat, R. 21, nr 2, s. 8-11, 1973.
6. Zniszczenia spowodowane opadami śniegu w listopadzie 1972 roku w centralnej części Pojezierza Kaszubskiego. Gazeta Obserwatora IMGW, R. 26, nr 3, 1973.
7. Spostrzeżenia meteorologiczne z rejonu lodowca Kviar (Islandia). Gazeta Obserwatora IMGW, R. 27, nr 8, s.10-14, 1974.
8. Uwagi o pokrywie śnieżnej w Kotlinie Żywieckiej. Gazeta Obserwatora IMGW, nr 3, s. 7-10, 1975.
9. Problematyka polarna w Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni. [w:] V Sympozjum Polarne, 28-29 kwietnia 1978 r., Gdańsk – Gdynia, zeszyt 1: 55-59, 1978 (wraz z Z. Kubrakiem i A. Piątkowskim).
10. Uwagi o mikroklimacie wnętrza tratwy ratunkowej. Gazeta Obserwatora IMGW, R. 32, nr 10 (382), 1979.
11. Zatoka Admiralicji. Opis locyjny. Wyższa Szkoła Morska w Gdyni, 93 s., 1979 (wspólnie z K. Fedakiem i A. Marszem). Wyd. II – 1985.
12. Krótka charakterystyka warunków meteorologicznych rejonu Wyspy Króla Jerzego (Antarktyka). Gazeta Obserwatora IMGW, R. 33, nr 4, s. 7-9, 1980.
13. Obserwacje meteorologiczne na s/t „Jan Turlejski” – Hornsund 1979. Gazeta Obserwatora IMGW, R. 33, nr 6, s. 15-16, 1980.
14. Kilka uwag o kierunku wiatru nad Spitsbergenem Zachodnim w roku 1980. [w:] VIII Sympozjum Polarne, Materiały 1 – referaty i komunikaty, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec, s. 49-52, 1981.
15. Nowe klucze do szyfrowania wyników obserwacji meteorologicznych i hydrologicznych na statkach – Innowacje nr 1/1982, dodatek do miesięcznika Namiary, nr 2-3 (308-309), R. 23, 1982.
16. Prognozy pogody i ich interpretacja. Żagle i jachting motorowy: Część 1., R. 24, nr 6 (278), Część 2, R. 24, nr 7, Część 3. R. 24, nr 8, 1982.
17. Ślady przeszłości (Malta). Widnokreśli, nr 9 (375), 1982.
18. Wstępne badania mikroklimatu wnętrza tratwy ratunkowej. Przegląd Morski, 36 (10): 49-53, 1982.
19. Bieżąca ocena stanu i konserwacji sprzętu meteorologicznego – Innowacje nr 1/1983, (Prognozy pogody i ich interpretacja). Dodatek do miesięcznika Namiary, nr 1 (315), R. 24, 1983.

20. Fronty okluzji (Prognozy pogody i ich interpretacja). Żagle i jachting motorowy, R. 25, nr 6 (886), 1983.
21. Front ciepły i chłodny (Prognozy pogody i ich interpretacja). Żagle i jachting motorowy, R. 25, nr 8 (888), 1983.
22. Materiały do ćwiczeń z meteorologii i oceanografii: Meteorologia, Część 1. Wydawnictwo Uczelniane WSM w Gdyni, 204 s., wydanie I - 1983, wydanie II – 1990.
23. Ograniczenia widzialności i jej prognozowanie – Innowacje nr 3/1983, (Prognozy pogody i ich interpretacja). Dodatek do miesięcznika Namiary, nr 7-8 (321-322), R. 24, 1983.
24. Ograniczenia widzialności i jej prognozowanie (Prognozy pogody i ich interpretacja). Żagle i jachting motorowy, R. 24, nr 3 (283) 1983.
25. Uwagi o zależnościach pomiędzy niektórymi wskaźnikami biometeorologicznymi. [w:] Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni, nr 10, s. 27-35, 1983.

*Anna Styszyńska*